

ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ - ΟΙ ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΗ Ι

Εκφώνηση

Στις παρακάτω περιόδους να αναγνωρίσετε συντακτικά τις υπογραμμισμένες προτάσεις (είδος, συντακτική θέση, εισαγωγή, εκφορά).

1. Cum lacrimae suae vincerent, egrediebatur. [23]
2. Cum P. C. Nasica ad Ennium poetam venisset, Nasica sensit illam domini iussu id dixisse. [24]
3. Quotiescumque avis non respondebat, sutor dicere solebat. [29]
4. Is cum aliquando castris abiret, edixit. [31]
5. Cum Africanus in Literno esset, complures praedonum duces forte salutatum ad eum venerunt. [34]
6. Quod ut praedones animadverterunt, abiectis armis ianuae appropinquaverunt. [34]
7. Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt, is fores reserari [...] iussit. [34]
8. Nam mortua est Caecilia, quam Metellus, dum vixit, multum amavit.
9. Caecilia, [...], dum [...] omen nuptiale petit filiae sororis, ipsa fecit omen. [38]
10. [...] expectabat dum aliqua vox [...] audiretur. [38]
11. Tum intellexi, [...], cum iam neutris gratiam referre poteram. [44]
12. Augustus tempus extraxit, donec induxit mentionem aetatis. [47]
13. Porcia, Bruti uxor, cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset, cultellum tonsorium [...] poposcit. [49]

Λύση

1. cum lacrimae suae vincerent: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το egrediebatur. Εισάγεται με τον ιστορικό - διηγηματικό σύνδεσμο cum, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός - διηγηματικός σύνδεσμος cum ο οποίος υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους. Είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (vincerent), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (egrediebatur) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
2. Cum P. C. Nasica ad Ennium poetam venisset: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το sensit. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο cum, ο οποίος υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί ανάμεσά τους μια σχέση αιτίου και αιτιατού. Εκφέρεται με υποτακτική, που κάνει φανερό τον ρόλο του υποκειμενικού στοιχείου. Συγκεκριμένα, με υποτακτική υπερσυντελικού (venisset), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (sensit) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
3. quotiescumque avis non respondebat: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το solebat. Εισάγεται με τον χρονικό-επαναληπτικό σύνδεσμο quotiescumque, ο οποίος ισοδυναμεί με τον επαναληπτικό cum. Εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη ενδιαφέρει από καθαρά χρονική άποψη, και συγκεκριμένα

- με οριστική παρατατικού (*respondebat*). Εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν και σε σχέση με την κύρια πρόταση δηλώνει το σύγχρονο.
4. *cum aliquando castris abiret*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *edixit*. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος *cum* υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους. Είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*abiret*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*edixit*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
 5. *Cum Africanus in Literno esset*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *venerunt*. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί ο ιστορικός-διηγηματικός σύνδεσμος *cum* υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργεί μια σχέση αιτίου και αιτιατού ανάμεσά τους. Είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*esset*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*venerunt*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.
 6. *Quod ut praedones animadverterunt*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *appropinquaverunt*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *ut* και εκφέρεται με οριστική γιατί εκφράζει μόνο χρονικό προσδιορισμό. Συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου (*animadverterunt*), γιατί εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν [το *Quod* στην αρχή της περιόδου ισοδυναμεί με δεικτική αντωνυμία].
 7. *Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *iussit*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *postquam* και εκφέρεται με οριστική, γιατί εκφράζει μόνο χρονικό προσδιορισμό. Συγκεκριμένα με οριστική παρακειμένου (*rettulerunt*), γιατί εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.
 8. *dum vixit*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της αναφορικής πρότασης με ρήμα το *amavit*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *dum* και εκφέρεται με οριστική, γιατί εκφράζει μόνο χρονικό προσδιορισμό. Συγκεκριμένα εκφράζει το σύγχρονο και μάλιστα παράλληλη διάρκεια. Ο χρόνος είναι παρακείμενος (*vixit*) ίδιος δηλαδή με τον χρόνο του ρήματος της πρότασης την οποία προσδιορίζει (*amavit*).
 9. *dum [...] omen nuptiale petit filiae sororis*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *fecit*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *dum* και εκφέρεται με οριστική, γιατί εκφράζει μόνο χρονικό προσδιορισμό. Συγκεκριμένα εκφράζει το σύγχρονο και μάλιστα μια συνεχιζόμενη πράξη (χρονική πρόταση), στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη (κύρια πρόταση). Εκφέρεται με οριστική ενεστώτα, όπως όλες οι προτάσεις αυτού του είδους, οποιοσδήποτε κι αν είναι ο χρόνος της κύριας πρότασης.
 10. *dum aliqua vox [...] audiretur*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *expectabat*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *dum* και εκφράζει το υστερόχρονο. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί η πράξη περιγράφεται ως προσδοκία-επιδίωξη, χρόνου παρατατικού (*audiretur*) επειδή εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*expectabat*).
 11. *cum iam neutris gratiam referre poteram*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *intellexi*. Εισάγεται με τον καθαρά χρονικό σύνδεσμο *cum* και εκφέρεται με οριστική, καθώς προσδιορίζει μόνο χρονικά την πράξη ή την

κατάσταση που περιγράφει η πρόταση εξάρτησης (Tum intellexi). Ο χρόνος είναι παρατατικός, καθώς αναφέρεται στο παρελθόν.

12. *donec induxit mentionem aetatis*: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας με ρήμα το *extraxit*. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *donec* και εκφράζει το υστερόχρονο. Εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη. Ο χρόνος είναι παρακείμενος (*induxit*), επειδή αναφέρεται στο παρελθόν.
13. *cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset*: δευτερεύουσα χρονική επιρρηματική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *proposcit*. Εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum*, ο οποίος υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια, και δημιουργεί ανάμεσά τους μια σχέση αιτίου και αιτιατού. Εκφέρεται με υποτακτική, που κάνει φανερό τον ρόλο του υποκειμενικού στοιχείου. Συγκεκριμένα, με υποτακτική υπερσυντελικού (*cognovisset*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*proposcit*) της και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

ΑΣΚΗΣΗ II

Εκφώνηση

α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις υπογραμμισμένες μετοχές στις παρακάτω προτάσεις:

1. Brenno duce, Galli, [...] deletis legionibus Romanorum, everterunt urbem Romam. [21]
2. Quibus interemptis aurum omne recepit. [21]
3. Paetus, [...], occiso Scriboniano, Romam trahebatur. [23]
4. Auditā salutatione Caesar dixit. [29]
5. Quod ut praedones animadverterunt, abiectis armis ianuae appropinquaverunt. [34]
6. Sulla, occupata urbe, senatum armatus coegerat. [40]
7. [...] Scaevola augur de hac re interrogatus sententiam dicere noluit. [40]
8. Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit? [43]
9. Hoc est quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem. [44]
10. Hac re auditā Augustus voluit filiam deterrere. [47]
11. Sertorius, admissis amicis in cubiculum suum, dixit [...]. [48]

β) Να αναλύσετε τις μετοχές των παρακάτω προτάσεων σε δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις εισαγόμενες με τον ιστορικό-διηγηματικό *cum*.

1. Brenno duce, Galli, [...] deletis legionibus Romanorum, everterunt urbem Romam. [21]
2. Paetus, [...], occiso Scriboniano, Romam trahebatur. [23]
3. Quod ut praedones animadverterunt, abiectis armis ianuae appropinquaverunt. [34]
4. [...] Scaevola augur de hac re interrogatus sententiam dicere noluit. [40]
5. Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit? [43]

γ) Να αναλύσετε τις μετοχές των παρακάτω προτάσεων σε δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις εισαγόμενες με τον σύνδεσμο *postquam* ή τον σύνδεσμο *ut*.

1. Quibus interemptis aurum omne recepit. [21]
2. Auditā salutatione Caesar dixit. [29]
3. Sulla, occupatā urbe, senatum armatus coegerat. [40]
4. Hac re auditā Augustus voluit filiam deterrere. [47]
5. Sertorius, admissis amicis in cubiculum suum, dixit [...]. [48]

δ) Να αναλύσετε τη μετοχή της παρακάτω πρότασης σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση εισαγόμενη με τον σύνδεσμο *dum*.

Hoc est quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem. [44]

Λύση

α)

1. **deletis**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα (νόθη) αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*legionibus*: υποκείμενο μετοχής).
2. **interemptis**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα (νόθη) αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*quibus*: υποκείμενο μετοχής).
3. **occiso**: επιρρηματική χρονική μετοχή, γνήσια αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*Scriboniano*: υποκείμενο μετοχής).
4. **Auditā**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα (νόθη) αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*salutatione*: υποκείμενο μετοχής).
5. **abiectis**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα (νόθη) αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*armis*: υποκείμενο μετοχής).
6. **occupatā**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα (νόθη) αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*urbe*: υποκείμενο μετοχής).
7. **interrogatus**: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος (*Scaevola*), δηλώνει το προτερόχρονο.
8. **ingredienti**: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο *tibi*, δηλώνει το σύγχρονο.
9. **exulantem**: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του απαρεμφάτου (*Tarquinius*), δηλώνει το σύγχρονο.
10. **auditā**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα (νόθη) αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*re*: υποκείμενο μετοχής).
11. **admissis**: επιρρηματική χρονική μετοχή, ιδιάζουσα (νόθη) αφαιρετική απόλυτη, δηλώνει το προτερόχρονο (*amicis*: υποκείμενο μετοχής).

β)

1. *Cum Galli legiones delevisent*. (προτερόχρονο, υπερσυντέλικος).
2. *Cum Scribonianus occisus esset*. (προτερόχρονο, υπερσυντέλικος). Εδώ έχουμε τη μοναδική περίπτωση γνήσιας αφαιρετικής απόλυτης μετοχής. Γι' αυτόν τον λόγο αναλύεται παθητικά.
3. *Cum praedones arma abiecissent*. (προτερόχρονο, υπερσυντέλικος).
4. *Cum Scaevola interrogatus esset*. (προτερόχρονο, υπερσυντέλικος).
5. *Cum (tu) ingredereris*. (σύγχρονο, παρατατικός).

γ)

1. *Postquam (ut) eos interēmit*. ή *Quos postquam (ut) interēmit* (αν κρατήσουμε στην αρχή της περιόδου το *quos*, ώστε να λειτουργεί ως δεικτική αντωνυμία).
2. *Postquam (ut) Caesar salutationem audivit*.
3. *Postquam (ut) Sulla urbem occupavit*.
4. *Postquam (ut) Augustus hanc rem audivit*.
5. *Postquam (ut) Sertorius amicos admisit*.

σημείωση: Αντί των *postquam* και *ut* θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιηθούν οι σύνδεσμοι *ubi*, *simul*.

δ)

Dum (Tarquinius) exulat (οριστική ενεστώτα, γιατί δηλώνεται το σύγχρονο και μάλιστα συνεχιζόμενη πράξη, στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει μια άλλη πράξη).

Ημερομηνία τροποποίησης: 07/11/2011